

Dokument nr. 8:93

(2002-2003)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Inge Ryan, Øystein Djupedal, Ingvild Vaggen Malvik og Heidi Sørensen

Forslag fra stortingsrepresentantene Inge Ryan, Øystein Djupedal, Ingvild Vaggen Malvik og Heidi Sørensen om opprettelse av et fond for nyetableringer og innovasjon basert på miljøteknologi

Til Stortinget

BAKGRUNN

En av statens viktigste roller er å legge til rette for arbeidsplasser. Etter en lang tid med lav arbeidsledighet har arbeidsledigheten igjen begynt å stige. Behovet for en aktiv næringspolitikk som skaper fornuf-tige og lønnsomme arbeidsplasser er dermed svært aktuell.

Utvikling og kommersialisering av nye produkter eller nye måter å gjøre ting på, danner kjernen i enhver sunn økonomisk utvikling. Politikk rettet mot innovasjon og nyskaping er blant de viktigste redskapene i næringspolitikken, fordi konstant fokus på mer produktive løsninger er grunnlaget for enhver bedrifts og nærings konkurransevne.

Det finnes i dag en rekke virkemidler rettet inn mot innovasjonsorientert næringsutvikling i Norge. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Selskapet for industrivekst (SIVA), Forskningsrådet, Start-fondet og IFU/OFU-kontrakter er blant de viktigste. Store deler av dagens virkemidler har imidlertid en rekke begrensninger. For det første er det ofte rettet mot å hjelpe enkeltbedrifter, fremfor å fokusere på å skape synergier i hele kunnskapssystemer (forskning, utdanning, konsulenter, marked). For det andre er det også et større fokus på enkeltbedrifter fremfor et fokus på hvilke produkter eller tjenester samfunnet egentlig trenger. For det tredje, og i sammenheng med dette, er hensynet til hver enkelt bedrifts resultat og lønnsomhet ofte overordnet de mu-

lige totalinntektene som en mer aktiv innovasjonspolitikk ville gitt. På mange måter spiller virkemiddelapparatet den rollen vanlige banker burde ha spilt.

En økt satsing på nyetableringer basert på miljøteknologi representerer en unik blanding av arbeidsplasser, stor total samfunnsnytte og mulig lønnsomhet for den enkelte bedrift: Miljøteknologi som fenomen representerer både sivilisatoriske og allmennyttige teknologiske fremskritt som alle nyter godt av. Samtidig er miljøteknologi et område som i økende grad vil ha et markert fremover, for eksempel både med konkret tanke på teknologiske utfordringer knyttet til norske og internasjonale Kyoto-forpliktelser, med tanke på de enorme internasjonale muligheter som ligger i alternative energikilder og med tanke på de utfordringene som ligger i forurensninger og oppryddinger fremover, både nasjonalt og ellers i verden.

Deler av gevinsten av slike miljøprosjekter tilfaller imidlertid samfunnet, og vil ikke bli tatt hensyn til av en investor. Det er derfor grunn til å tro at ny teknologi med miljøgevinst i en del tilfeller ikke blir utviklet, på tross av at det vil være samfunnsøkonomisk, og på sikt bedriftsøkonomisk, lønnsomt.

For eksempel er det slik at solceller i dag ikke er direkte konkurransedyktig med andre kilder til elektrisk kraft, selv om solceller representerer et stort potensial for svært mange - også Norge. Norge er en stor eksportør av silisium til solceller, og solindustrien kan bli en av våre nye store eksportindustrier. Én viktig grunn til at potensialet i solceller ikke er utnyttet, er at rundt 99 pst. av alle solceller er basert på silisium fra elektronikkindustrien. Dette gjør silisiumet dyrere enn det behøver å være, fordi elektronikkindustrien har behov for en større renhetsgrad enn solcelleindustrien. En oppgave har derfor vært å finne prosesser for å fremstille silisium som er tilpasset behovene til solcellene. Denne teknologien er i

dag tilgjengelig og patentert, bl.a. gjennom støtte fra SND til utvikling og testing av en vellykket prototype. Det velrenommerte tyske instituttet Fraunhofer-instituttet har anbefalt at prosessen bør oppskaleres til neste fase. Tyske investorer er interessert i å finansiere den kommende fasen. Betingelsen er at en eventuell kommersiell produksjon skal foregå i Tyskland. På denne måten risikerer Norge å miste en stor vekstnæring på grunn av manglende risikovillig kapital i en kritisk viktig fase av en nyetablering.

Et annet eksempel er Stirlingmotoren, som har blitt beskrevet som den mest effektive energiomformeren i verden. Motoren omformer varme til elektrisk kraft eller omvendt, og kan oppnå en effektivitet på så mye som 90 pst. - i motsetning til vanlige motorer, som har en effektivitet på rundt 30-40 pst. Fordelen ved motoren er at den er fleksibel og meget velegnet til desentralisert bruk som husholdninger, og kan benytte en rekke forskjellige former for energikilder. En norsk bedrift, Sigma, undersøkte muligheten til å produsere Stirlingmotorer for det internasjonale markedet. Grundige teknologi- og markedsstudier ble gjennomført i perioden 1994-1996, og finansiert av SND, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Pivco og en rekke private aktører. Konklusjonen på forstudiene var at man burde kommersialisere produktet og rette det mot kraft/varme-produksjon for boliger. Markedet ble identifisert på så mye som mer enn en million enheter/år i England, Holland og Tyskland alene. Bedriften kjøpte patent i Sverige i perioden 1996-1997, og et demonstrasjonsprosjekt ble etablert med Statoil i 1998. Bedriften ser nå etter kapital for arbeidet med markedsetablering. Utenlandske investorer, både italienske og tyske, har vist sin interesse, mens det ikke har vært mulig å hente kapital ut av det norske markedet. Resultatet vil kunne bli at produktet enten ikke utvikles i Norge, eller aldri når markedet i det hele tatt.

Bedrifter med mulighet for vekst krever vanligvis ekstern kapitaltilførsel, til dels mye av det, både i etableringen og under veksten. Potensielle inntjeningsmuligheter kan være store, men det samme er ofte også risikoen for å mislykkes. En del prosjekter vil nødvendigvis ikke klare seg gjennom "blodbadet" (fasen fra etablering til kommersialisering). En undersøkelse (Borch et al. 2002) viser at kun 7,5 pst. av høyteknologiforetak når hele veien fra idé til etablert foretak. Det er flere grunner til dette, og noen av dem er berettigede. En av dem er at mange ideer som er gode på papiret, ikke viser seg å være like gode når de prøves ut i praksis. Feilvurderinger av markedet eller vekstpotensialet kan være en slik årsak, og jo tidligere dette oppdages, desto bedre er det.

Det er imidlertid andre årsaker til at potensielt gode ideer eller produkter faller fra i denne fasen som

er av mer negativ karakter. Et identifisert problem i så måte er manglende tilgang på risikovillig kapital i en viktig og vanskelig fase av etableringen, oppstartsstadiet.

Kapitalkildene som er ment å finansiere oppstartfasen, kalles såkorn eller venturekapital. Denne fasen er kritisk fordi bedriften ennå ikke har generert inntekter, mens utgiftene ofte stiger kraftig. Europeiske sammenligninger indikerer at norske ventureforetak i mindre grad enn sine europeiske kolleger investerer i de tidligere fasene, som oppstartsfasen. Undersøkelser viser at 72 pst. av norske ventureforetak investerer i ekspansjonsfasen eller senere. De venter med andre ord med å investere til foretaket befinner seg i ekspansjonsstadiet, og både markedsmessig- og teknologisk risiko er rimelig avklart (Norsk Venture Kapitalforening, EVCA årsrapport 2002). Dette betyr at det kan være et betydelig finansieringsproblem i en kritisk fase av nyetableringen, nemlig da prosjektet skal begynne å stå på egne bein. Dette medfører at gode prosjekter ikke får finansiering, noe som bekreftes av undersøkelser. Flere studier (Matson 1999b; First Tuesday 2001, Reitan 2001) indikerer at tilgang på kompetent risikokapital blir oppfattet som den største utfordringen og problem ved etablering av ny virksomhet.

Asymmetrisk, eller skjev, informasjon er et annet problem. Dette innebærer at entreprenøren ikke har kjennskap til hvilke støtteordninger som gjelder i det konkrete tilfellet, samt at investoren ikke har tilstrekkelig kunnskap om produktet entreprenøren ønsker å utvikle. I begge disse tilfeller vil skjev informasjon kunne medføre at nyetableringen ikke får den nødvendige finansiering og dermed når en kommersiell fase.

En forbedret både kvalitativ og kvantitativ støtteordning for å hjelpe bedrifter og innovatører forbi den vanskelige oppstartsfasen, vil kunne bidra til at mange nye og fornuftige arbeidsplasser blir etablert. I lys av behovet for å skape fremtidsrettede, lønnsomme og fornuftige arbeidsplasser fremstår kompetent kapital til nyskaping og innovasjon basert på miljøteknologi som en svært fremtidsrettet næringspolitikk.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om opprettelse av et fond for utvikling av arbeidsplasser basert på nyetableringer og innovasjon innen miljøteknologi, senest innen statsbudsjettet for 2004.